

KONSULTTIPALVELUJEN HANKINTA JULKISYHTEISÖISSÄ – HINNAN JA LAADUN ARVIOINTIMENETELMIÄ JA ARVIOINTIA

Tommi Metsälä

Opinnäytetyö
Toukokuu 2012
Rakennustekniikan koulutusohjelma
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Rakennustekniikan koulutusohjelma
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

METSÄLÄ TOMMI: Konsulttipalvelujen hankinta julkisyhteisöissä - hinnan ja laadun arviointimenetelmiä ja arviointia

Opinnäytetyö 47 sivua, joista liitteitä 1 sivu
Kesäkuu 2012

Laki julkisista hankinnoista velvoittaa julkista rahaa käyttävät hankintayksiköt kilpailutamaan hankintansa. Lain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten tasapuolisia mahdollisuuksia tarjota palveluita julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Työn tarkoituksena oli tutkia hankintalain mukaisten konsulttipalveluhankintojen laatu- ja hintakriteerien käyttömahdollisuuksia sekä niiden ennakoitua vaikutusta hankinnan lopputuloksen laatuun. Erityisesti laatukriteerien määrittäminen sekä niiden pisteytys ja vertailu on koettu ongelmallisiksi sekä hankintayksiköissä että markkinaoikeuden päätösten mukaan myös tarjoajien keskuudessa. Työssä määritettiin erityisesti kansallisina hankintoina tehtäviin palveluhankintoihin soveltuvat laadunmääritys- sekä vertailu- ja pisteytyskeinot. Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä tutkimalla markkinaoikeuden päätöksiä palveluhankinnoista tehdyistä oikaisupyynnöistä.

Tehdyn tutkimuksen tuloksena saadaan kansallisiin palveluhankintoihin, erityisesti konsulttipalveluhankintoihin, soveltuvia ja hankintalain mukaisia keinoja palveluntarjoajien tarjoamien palvelujen laadun määrittämiseen, mittaamiseen ja pisteytykseen. Tutkimuksen mukaan näitä ovat esimerkiksi selvitykset palvelun suorittamisesta vastaavien henkilöiden koulutuksesta ja ammatillisesta pätevyydestä, yksilöidyt ja varmennetut luettelot kolmen viime vuoden vastaavista palveluhankkeista sekä selvitykset palveluntarjoajien omista laadunvarmistusjärjestelmistä ja laadunvarmistuksen toteutuksesta hankinnan kohteena olevan palvelun toteutuksessa.

Saatuja tuloksia pystytään hyödyntämään kansallisiin palveluhankintoihin julkisissa hankintayksiköissä. Erityisesti ne palvelevat palveluhankintoja, joissa palvelusta vastaavien henkilöiden asiantuntemuksella, ammattitaidolla tai pätevyydellä on erityinen merkitys. Tällöin vertailuperusteina voidaan käyttää myös hankinnan toteuttamisessa tarvittavaa tarjoajien soveltuvuuden vähimmäisvaatimukset ylittävää laadunhallintaa, pätevyyttä, kokemusta ja ammattitaitoa.

Asiasanat: hankintalaki, laatukriteerit, palveluhankinta, soveltuvuus, vertailuperuste.

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Construction Engineering
Master's Degree

METSÄLÄ TOMMI: Purchase of consulting services in public entity - evaluation methods and evaluation of price and quality

Thesis 47 pages, attachments 1 page
June 2012

Law on public procurement requires public acquisition entities to competitive their biddings of acquisitions. The law's purpose is to enhance the use of public funds, to promote high-quality procurement and to ensure equal access to companies offering services in public procurement tenders.

The purpose of this thesis was to investigate in accordance with the law on public procurement consultant services contracts, quality and price criteria, uses, and their expected impact on the quality of the acquisition

The result will be the means to determine the quality, performance, and scoring.

According to study these are the individuals' educational and professional qualifications, lists of similar service projects, and commentary of the quality assurance system.

The results obtained serve the acquisition of services in which the persons responsible for the expertise, skill or competence is of particular importance.

Keywords: Law on public procurement, quality criteria, acquisition of services

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	5
2. LÄHTÖKOHDAT	7
2.1 Hankintalain vaikutukset julkisten hankintayksiöiden palveluhankintoihin	7
2.2 Konsulttipalveluhankinnat Kauniaisten kaupungin yhdyskuntatoimessa	11
3. TYÖN TAVOITTEET	13
4. TUTKIMUSMENETELMÄT	14
4.1 Kirjallisuustutkimus	14
4.2 Korrelaatiotutkimus	14
5. TARJOUSMEKANISMIN ANALYSOINTI	15
5.1 Tarjoajalle asetettavat vaatimukset	16
5.2 Tarjoajan palvelun laadun määrittäminen	17
5.2.1 Tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset ja selvitykset palveluhankintojen osalta	18
5.2.2 Tekninen suorituskyky ja ammatillinen pätevyys	19
5.3 Tarjousten vertailu ja pisteytys	23
5.3.1 Tarjoajan palvelun kokonaistaloudellinen edullisuus	24
5.3.2 Tarjoajan hinnan pisteytys	26
5.3.3 Tarjoajan palvelun laadun pisteytys	30
6. LASKENTATAULUKON RAKENTEEN KEHITTÄMINEN	33
6.1 Laadun pisteytys ja pisteiden laskenta	33
6.2 Hinnan pisteytys ja pisteiden laskenta	35
7. TULOKSET	37
7.1 Kirjallisuustutkimus	37
7.2 Korrelaatiotutkimus	38
8. TULOSTEN ARVIOINTI	40
8.1 Hinta	40
8.2 Laatu	41
8.3 Toimintamalli	43
9. YHTEENVETO	44
LÄHTEET	46
LIITE 1. KONSULTTIPALVELUHANKINTOJEN PISTEYTYKSEN JA VERTAILUTAULUKKO	

1. JOHDANTO

Rakentamisprosessi koostuu monista, pienistä ja suurista, osakokonaisuuksista, joiden yhteensovittaminen vaatii myös oman osaamisensa sekä vaikuttaa kokonaisuuden lopputulokseen ja sen laatuun.

Rakentamisprosessiin liittyvien palvelujen laadun määrittäminen on etukäteen hankalaa ja erityisen hankalaa se on julkisten hankintojen osalta, joita säätelee laki julkisista hankinnoista (30.3.2007/348, jäljempänä hankintalaki). Tarjoajien syrjimättömyyden, tasavertaisen ja avoimen kohtelun pohjalta tulee palveluhankinnat kilpailuttaa hankintalain mukaisesti sekä myös valinta- ja pisteytysperusteet tulee olla ennalta määritellyt ja tarjoajien tiedossa.

Rakentamisen ohjaus-julkaisun (Ympäristöministeriö 2012) mukaan "Rakentamisen laatua voidaan parantaa korostamalla rakennushankkeessa mukana olevien vastuuta ja tehtävien hoidon vaatimaa kelpoisuutta. Hyvää laatua tukevat myös asianmukainen valvonta sekä erilaiset rakennusalan kehittämät laatu-, turvallisuus- ja ympäristöjärjestelmät".

Asuntoministeri Jan Vapaavuori kommentoi puheessaan (15.2.2011) rakentamisen laatua käsittelevässä AsuntoForumissa: "Rakennuksen laatu syntyy osana rakennusprosessia. Prosessin laatu vaikuttaa siksikin olennaisesti lopputuotteen laatuun. Rakentamisen kehittyessä paitsi teknologisen kehityksen, myös sille asetettujen vaatimusten näkökulmasta, rakennusprosessissa korostuu erityisesti suunnitteluvaihe. Toki täytyy huomata, että nyt ja tulevaisuudessakin varsinainen laatu syntyy työmaalla ja huippulaatuun tähtäävät ja sen mahdollistamat suunnitelmat voidaan helposti vesittää välinpitämättömyydellä itse työmaalla. Heikoin lenkki ratkaisee, kuten niin monessa muusakin!"

Edellä esitetyissä lainauksessa tiivistyy idea - laadun parantaminen rakentamisprosessissa - tälle opinnäytetyölle. Lisäksi omat kokemukset aiheesta ovat kannustaneet selvittämään tätä asiaa syvemmin.

Tämän tutkimustyön tavoitteena on Kauniaisten kaupungin yhdyskuntatoimelle kuuluvien konsulttipalvelujen hankintaprosessin kehittäminen. Tarkoituksena on tunnistaa ja määrittää julkisen hankintayksikön keinoja palveluhankinnan tarjoajien laadun määrittämiseen etukäteen ja pisteyttämiseen talonrakennushankkeen konsulttipalvelujen (suunnittelu-, rakennuttaja- ja valvonta- yms.) kilpailutusvaiheessa, hankintalaissa säädettyjen menettelyjen mukaisesti sekä selkeyttää mahdollisena valintaperusteena käytettävän kokonaistaloudellisen edullisuuden käsitteitä. Lisäksi tavoitteena on määrittää toimintamalli, joka noudattaa tämän tutkimuksen tuloksia.

Tutkimus rajataan koskemaan hankintalain piirissä olevia, avoimella tai rajoitetulla hankintamenettelyllä tehtäviä kansallisia palveluhankintoja. Muut hankintalain määrittämät hankintatyyppit ja -menettelyt on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle.

2. LÄHTÖKOHDAT

Koska tämän tutkimuksen kohteena olevissa hankinnoissa toimiva hankintayksikkö on kunta jonka tekemiä hankintoja ohjaa hankintalaki (2007/348), lähestytään tässä tutkimuksessa hankintoja sen näkökulmasta.

2.1 Hankintalain vaikutukset julkisten hankintayksiöiden palveluhankintoihin

30.3.2007 voimaan astunut hankintalaki velvoittaa julkista rahaa käyttävien hankintayksiköiden kilpailuttamaan hankintansa. Hankinnalla tarkoitetaan kirjallista hankintasopimusta, jossa ostajana on hankintayksikkö ja myyjänä yritys tai muu toimittaja ja jossa sovitaan muun muassa palvelun suorittamisesta taloudellista vastiketta vastaan (Pekkala & Pohjonen, 2010, 21).

Hankintayksiköitä ovat useimmiten valtion ja kuntien viranomaiset, kuntayhtymät, kuntien liikelaitokset ja ns. julkisoikeudelliset laitokset, jotka ostavat Suomessa vuosittain palveluja, tavaroita ja urakoita yli 20 miljardilla eurolla (Pekkala & Pohjonen, 2010, 21 - 22). Kilpailutuksessa tulee käyttää olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyödyksi, kohdeltava tarjoajia tasapuolisesti ja syrjimättä sekä toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioiden (hankintalaki 2 §).

Hankintalain § 15 määrittää lain soveltamisen euromääräiset kynnsarvot, jotka palveluhankintojen osalta ovat 30 000 € kansallisissa hankinnoissa ja 211 000 € EU-hankinnoissa. Mainitut euromäärät ovat hankintojen ennakoituja arvoja, ilman arvonnalisäveroa, joissa perusteena on käytettävä suurinta maksettavaa kokonaiskorvausta, joka sisältää koko sopimuskauden sekä mahdolliset optiot.

Palveluhankinta on määritetty hankintalain 5 §:n 4 momentissa seuraavasti: ” Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitetaan palveluhankintasopimuksella muuta kuin julkista rakennusurakkaa tai julkista tavarahankintaa koskevaa sopimusta,

jonka kohteena on palvelujen suorittaminen; palveluhankintasopimukseksi katsotaan myös sellainen hankintasopimus, jonka kohteena on palvelujen ohella tavaroita, jos palvelujen arvo on suurempi kuin tavaroiden arvo”.

Laki määrittää hankintayksikön käytettävissä olevat hankintamenettelyt, joiden valintaan vaikuttavat hankinnan arvo, luonne ja kohde. Lisäksi määritetään tarjouspyynnössä ilmoitettavat asiat sekä muita hankinnan kilpailuttamisen osalta vaadittavia asioita. Koko laajuudessaan kyseisen lain velvoitteet säännöstelevät julkisten hankintayksiköiden menettelytapoja laajasti, mutta vain kilpailuttamisprosessin osalta.

Hankintalain 56 §:n 1 momentin mukaan hankintayksikkö voi esittää tarjoajien rahoituskellista ja taloudellista tilannetta, teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä sekä laatua koskevia vaatimuksia sekä vaatia tarjoajia esittämään niihin liittyviä selvityksiä. Hankintalain 56 §:n 2 momentin mukaan tarjoaja, joka ei täytä hankintayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia, on suljettava tarjouskilpailusta.

Hankintalain 62 §:n 1 momentin mukaan tarjouksista on hyväksyttävä se, joka on hankintayksikön kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin hankinnan kohteeseen liittyvien vertailuperusteiden mukaan, tai se, joka on hinnaltaan halvin. Tähän liittyen on markkinaoikeus linjannut kantansa olevan se, että mikäli kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen vertailuperusteita ei ole hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä eritelty, tulee valita hinnaltaan halvin. Esimerkkinä markkinaoikeuden perustelut päätökseen Turun kaupungin happivirtausmittarit ja imuejektorit -hankintaan tehdystä oikaisuvaatimuksesta: ” Hankintalain 72 §:n 1 momentin mukaan tarjouksista on hyväksyttävä se, joka on hankintayksikön kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen arvioinnissa käytettävien vertailuperusteiden tulee liittyä hankinnan kohteeseen ja mahdollistaa tarjousten puolueeton arviointi. Pykälän 2 momentin mukaan käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta myös arvioinnissa käytettävät vertailuperusteet on ilmoitettava tärkeysjärjestyksessä hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä” (MAO 547/09).

Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen vertailuperusteina voidaan konsultti-palveluhankinnoissa käyttää esimerkiksi laatua, hintaa ja teknisiä ansioita. Käytettävät vertailuperusteet sekä niiden painotukset tai tärkeysjärjestys tulee aiemman mukaisesti ilmoittaa jo hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä, kaikkia ilmoitettuja perusteita tulee myös vertailussa käyttää eikä niistä saa poiketa. EU-hankintarajan alittavissa hankinnoissa riittää painotuksien tai poikkeustapauksissa kohtuullisten vaihteluvälien ilmoittaminen. Mutta mikäli hankintayksikkö aikoo näissä hankinnoissa käyttää painoarvoja, tulee huolehtia siitä, että painoarvot ja niiden suhteellinen merkitys on tarjoajien tiedossa etukäteen.

Edellä mainittuun etukäteisilmoitukseen on markkinaoikeus ottanut kantaa muun muassa valtion yhteishankintayksikkö Hansel Oy:n tekemän valtionhallinnon tekninen it-konsultointi -hankinnan osalta tehdyn oikaisupyynnön päätöksen perusteluissa seuraavasti: "Kysymyksessä olevassa tarjouskilpailussa virheetön menettely olisi merkinnyt sitä, että hankintayksikkö olisi laatinut tarjouspyynnön tarjousten arviointiin vaikuttavien seikkojen osalta niin selvästi, että tarjoajien olisi ollut tarjouspyynnön perusteella mahdollista tietää, miten asiantuntijoiden kokemuksen ja osaamisen sekä palvelun kattavuuden arvioinnissa sovellettavia kokonaistaloudellisen edullisuuden arviointiperusteiden osatekijöitä tullaan tarjousvertailussa painottamaan" (MAO 129 - 130/09). Lisäksi korkein hallinto-oikeus on perustellut omaa linjaustaan samassa tapauksessa seuraavasti: "Kuten markkinaoikeus on päätöksessään todennut, hankintayksikkö on soveltanut tarjousvertailussaan asiantuntijoiden kokemuksen ja osaamisen arvioinnissa osatekijöiden painoarvoja, joita se ei ole ilmoittanut tarjouspyyntöasiakirjoissa. Hankintayksikkö on soveltanut tarjousten vertailussa laskentakaavaa, joka ei ole käynyt ilmi tarjouspyyntöasiakirjoista. Palvelun kattavuuden vertailussa hankintayksikkö on määrännyt vertailussa käyttämilleen osatekijöille painoarvoja, jotka eivät ole ilmenneet tarjouspyynnöstä. Koska edellä mainittuja tarjousten valinnassa merkityksellisiä seikkoja ei ole ilmoitettu tarjouspyyntöasiakirjoissa, tarjoajat eivät ole olleet tietoisia niiden merkityksestä tarjouksen valinnassa eivätkä ole siten voineet ottaa sanottuja seikkoja huomioon tarjousta laatiessaan. Hankintayksikön menettely tarjouspyynnön laatimisessa ja tarjouksia vertailtaessa ei näin ollen ole ollut omiaan turvaamaan

hankintalain 1 §:n 1 momentissa ja 6 §:n 3 momentissa edellytetyllä tavalla tarjoajien tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua. Hankintayksikkö on näin ollen menetellyt markkinaoikeuden toteamalla tavalla hankintaa koskevien oikeusohjeiden vastaisesti” (KHO 1047/2/09 ja 1239/2/09).

Vertailuperusteiden painotukseen markkinaoikeus on ottanut kantaa muun muassa päätöserusteluissaan Kemin kaupungin lanka- ja matkapuhelinliikennepalveluhankinnan osalta tehtyyn oikaisuvaatimukseen: ”Hankintalain 62 §:n 3 momentin mukaan vertailuperusteiden suhteellisen painotuksen tai kohtuullisen vaihteluvälin ilmoittamatta jättäminen on mahdollista vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Hankintalain esitöissä (HE 50/2006 vp, s. 107) on kysymyksessä olevan lainkohdan osalta todettu vertailuperusteiden ilmoittamisveloitteella pyrittävän edistämään hankintamenettelyn avoimuutta ja mahdollistamaan menettelyn jälkikäteinen arviointi. Tarjoajat voivat ottaa vertailuperusteet huomioon tarjouksia laatiessaan, mikä osaltaan edistää myös tarjousten vertailukelpoisuutta. Esitöissä on vielä todettu, että hankintayksikkö voisi poiketa vertailuperusteiden painoarvojen ilmoittamisesta perustelluissa tapauksissa ja että poikkeaminen olisi mahdollista esimerkiksi silloin, jos kysymyksessä on monimutkainen hankinta, joka voidaan toteuttaa erilaisin tavoin” (MAO 28/10).

Hankintayksiköllä on harkintavaltaa sovellettavien kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteiden sekä niiden painotuksen määrittämisessä. Kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteina on kuitenkin käytettävä sellaisia seikkoja, joiden perusteella voidaan selvittää, mikä tarjouksista on hankintayksikölle taloudellisesti edullisin. Ja jotka ovat tarjoajille etukäteen ilmoitettu. Vertailuperusteiden tulee lisäksi liittyä hankinnan kohteeseen ja olla luonteeltaan syrjimättömiä. Vertailuperusteet eivät myöskään saa antaa hankintayksikölle rajoittamatonta vapautta tarjousten vertailun toteuttamisessa. Hankintalain esitöiden (HE 50/2006 vp s. 106) mukaan vertailuperusteina ei tule käyttää sellaisia perusteita, jotka liittyvät tarjoajien ominaisuuksiin eli ovat kelpoisuusehtoja. Vertailuperusteita kannattaa valita harkiten, enintään 3–5 kappaletta, jotta vertailuun käytettävä työmäärä pysyy kohtuullisena. Yksittäiset vertailuperusteet voi kuitenkin jakaa pisteytystä varten vielä alakohtiin.

Suomen Kuntaliiton Eeva Kiviniemen tekemän selvityksen mukaan selkeästi yleisin menettelyvirhe on vertailuperusteiden esittäminen puutteellisesti tarjouspyynnössä. Lisäksi edellä mainitun selvityksen mukaan tutkitusta aineistosta ilmeni, että erityisesti laatuun vertailuperusteena liittyi ongelmia. Laadun osatekijöitä ei ollut tarpeeksi täsmennetty, määritelty tai yksilöity.

2.2 Konsulttipalveluhankinnat Kauniaisten kaupungin yhdyskuntatoimessa

Kauniaisten kaupungin (jäljempänä hankintayksikkö) yhdyskuntatoimen alainen toiminta on jaettu viiteen eri tulosalueeseen: maankäyttö, ympäristötoimi, rakennuttaminen ja tekninen suunnittelu, kuntatekniikka ja rakennusvalvonta. Valtaosa hankintalain alaisista hankinnoista yhdyskuntatoimessa tehdään katu- ja viherrakentamisesta vastaavan kuntatekniikan tulosalueen sekä talonrakentamisesta vastaavan rakennuttamisen ja teknisen suunnittelun tulosalueen toimesta. Myös maankäytön tulosalue tekee joitain hankintoja, erityisesti konsulttipalveluhankintoja.

Koska tulosalueiden hallinnon organisaatiossa työskentelee vain muutama henkilö, on suunnittelutehtävät lähes poikkeuksetta ja rakennuttamis- ja valvontatehtävätkin pääosin hankittu konsulttipalveluina. Talonrakennushankkeita hoitavan tulosalueen hallinnossa on 6 henkeä hoitamassa sekä kunnossapito- (vuositasolla n. 75 kpl) että investointitasoisia (vuositasolla n. 100 kpl) hankkeita. Näistä rakennuttaja- ja valvontakonsulttipalvelujen kilpailutuksen avulla hoidetaan vuositasolla yhteensä noin 30 hanketta. Suunnittelutehtävät kilpailutetaan kaikki. Katu- ja viherrakentamisen tulosalueella vastaava oma henkilömäärä on 5 henkeä ja konsulttipalvelukilpailutuksen piirissä olevien hankkeiden lukumäärä vuositasolla on keskimäärin 5 kappaletta. Maankäytön tulosalueella on vuositasolla keskimäärin 3 kaavoitushanketta, joiden toteutus kilpailutetaan konsulttipalveluhankintana.

Konsulttipalvelut on kilpailutettu vuosittain kaupunginvaltuuston talousarviovaiheessa hyväksymän työohjelman pohjalta pääosin hanke- ja konsulttialakohtaisesti joko avoimena tai rajoitettuna hankintamenettelyinä eikä esimerkiksi puitesopimus- tai kumppanuustyyppeinä palveluhankintoina. Suunnittelukilpailuja, neuvottelumenettelyä tai kilpailullista neuvottelumenettelyä ei myöskään ole käytetty. Valintaperusteena kilpailutuksissa on hyvin usein käytetty pelkkää hintaa. Viime aikoina on tosin jo enenevässä määrin kiinnitetty valintaperusteissa huomiota myös tarjoajien palvelun laatuun.

Rakennuttamis- ja valvontakonsultointi kilpailutetaan useamman hankkeen kokonaisuuksina, muttei kuitenkaan puitesopimuksina vaan erikseen nimettyinä hankkeina. Lisäksi varataan mahdollisuus optioihin mahdollisesti vuoden aikana tuleviin hankkeisiin. Suunnittelukonsultit kilpailutetaan hankekohtaisesti ja kaikki erikoissuunnitteluihin liittyvät konsultit erikseen.

Ongelmana laadun määrittämisessä, erityisesti tehtäessä sitä etukäteen, voidaan kokea laadun arvioinnin subjektiivisuus. Jokainen luonnollisesti kehuu omaansa, mutta mikä olisi riittävän objektiivinen keino selvittää palvelun laatua etukäteen?

Aiempi tapa – vertailuperusteena pelkkä hinta – konsulttien hoitamisessa hankkeissa ei tätä ongelmaa ole korostanut, mutta lopputuloksen, kyseisten konsulttihankintojen kohteena olleiden kiinteistöjen koko elinkaaren sekä lopullisten kustannusten kannalta ei tue pitkäjänteistä ja suunnitelmallista kiinteistöjen yllä- ja kunnossapitoa.

Tavarahankinnoissa sekä rakennusurakoissa on yksinkertaisempaa määrittää vaadittava laatutaso etukäteen sekä mitata toteutunut laatu objektiivisesti. Palveluhankinnoisakin vaadittavan laatutason määrittäminen etukäteen onnistuu, mutta toteutuneen laatutason mittaaminen objektiivisesti on hankalampaa. Erityisen hankalaa, sekä tarjoajan että hankintayksikön kannalta, on osoittaa aiempien hankkeiden toteutunut laatutaso luotettavasti ja objektiivisesti.

3. TYÖN TAVOITTEET

Tutkintotyön tärkein tavoite on hankintayksikön hankintaprosessin kehittäminen sekä sen seurauksena konsulttipalveluhankintojen lopputuloksen laadun parantaminen. Työn lopputuloksena saatavien toimintamallien tarkoituksena on palvella koko hankintayksikköä sekä nopeuttaa ja yksinkertaistaa jatkossa tehtäviä palveluhankintoja, erityisesti yhdyskuntatoimen alaisten tulosalueiden konsulttipalveluhankintoja, sekä parantaa saavutettavaa lopputulosta. Tämä tavoite koskee erityisesti talonrakennukseen liittyviä konsulttipalveluhankintoja sekä niihin liittyviin ongelmakohtiin tarttumista. Tarkennettuna tavoitteena on saada selvitettyä hankintalain linjausten mukaiset vertailuperusteet, joilla Kauniaisten kaupungin yhdyskuntatoimen alaiset tulosalueet voivat kilpailuttaa konsulttipalveluhankintansa.

4. TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Kirjallisuustutkimus

Hankintaprosessin kehitystyössä käytetään kirjallisuustutkimuksen osalta kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä ja aiemmin tässä tutkintotyössä määritettyjä ongelmia lähestytään positivistisella tavalla. Aineistona tutkitaan muun muassa Markkinaoikeuden ratkaisuja palveluhankinnoista tehdyistä valituksista ja niiden linjauksia tarjoajan laadun huomioimisesta tarjoajan valinnassa ja pisteytyksessä. Tutkittavan aineiston laajuus ei ole suuri, mutta mainittuja ratkaisuja tutkitaan perusteellisesti. Lisäksi aineistona käytetään alan kirjallisuutta sekä hankintalakia, joka määrittää minimivaatimukset hyväksyttävälle toimintatavoille.

4.2 Korrelaatiotutkimus

Kirjallisuuteen pohjautuvan tutkimuksen lisäksi tutkintotyössä on tarkoitus määrittää toimintamalli korrelaatiotutkimuksen avulla. Hinta- ja laatupisteitä tutkitaan muuttujina analyttisesti eri laskentamenetelmillä ja havainnot niiden välisistä suhteista lähestytään positivistisella tavalla. Kehiteltävä toimintamalli rakentuu tutkimustyön tuloksena saatavaksi laskentataulukoksi, jolla voidaan laskea ja vertailla tarjousten hinta- ja laatupisteitä kirjallisuustutkimuksen pohjalta määritettyjen kriteereiden avulla.

5. TARJOUSMEKANISMIN ANALYSOINTI

Hankintalaki noudattaa Euroopan yhteisön perustamissopimuksen oikeusperiaatteita, joita ovat seuraavat:

- syrjimättömyysperiaate
- avoimuusperiaate
- yhdenvertaisuusperiaate
- suhteellisuusperiaate.

”Yhdenvertainen ja syrjimätön kohtelu edellyttää sitä, että kaikissa vaiheissa ehdokkaita ja tarjoajia kohdellaan samalla tavalla riippumatta sellaisista tekijöistä, jotka eivät liity hankinnan toteuttamiseen” (Pekkala & Pohjonen, 2010, 35). Ehdokkailla viitataan rajoitetun hankintamenettelyn osallistumishakemuksen lähettäneisiin tarjoushalukkaisiin palveluntarjoajiin (jäljempänä tarjoaja) ja tarjoajilla avoimen hankintamenettelyn tarjoushalukkaisiin palveluntarjoajiin (jäljempänä tarjoaja) sekä rajoitetun hankintamenettelyn tarjousvaiheeseen hankintayksikön valitsemiin palveluntarjoajiin (jäljempänä tarjoaja).

Avoimuusperiaatteen mukaan ”kaikista kansallisen kynnsarvon ylittävistä hankinnoista on ilmoitettava julkisesti”, jonka unionin yleinen tuomioistuin on linjannut koskemaan myös hankintadirektiivien ulkopuolisia hankintoja (Pekkala & Pohjonen, 2010, 36-37).

”Suhteellisuusperiaate edellyttää, että hankintamenettelyn vaatimukset ovat oikeassa suhteessa tavoiteltavaan päämäärään. Täten tarjoajien kelpoisuusehdot, tarjouspyynnön sisältö sekä tarjousmenettelyn ehdot tulee olla oikeassa suhteessa hankinnan laatuun nähden (Pekkala & Pohjonen, 2010, 38).

Lisäksi hankintalaki jakaa tarjoajien valinnan ja tarjousten valinnan selkeästi erilleen. Tarjoajien valinnan osalta tulee avoimessa hankintamenettelyssä hankintayksikön

määrittää tarjoajan soveltuvuus ja joko sulkea tarjoaja pois tarjousvertailusta tai valita mukaan tarjousvertailuun, joka tulee tapahtua ennen tarjousvertailua. Rajoitetussa hankintamenettelyssä tarjoukset pyydetään vain valituilta tarjoajilta, joten vastaavaa ongelmaa ei ole.

Urakoinnin osalta on jo nähtävillä näiden aiemmin mainittujen periaatteiden toteutuminen. Se ilmenee muun muassa urakoitsijoiden käyttämien ulkomaalaisten aliurakoitsijoiden tai muun ulkomaisen työvoiman määrässä. Lisäksi viime aikoina on ollut havaittavissa ulkomaisten urakoitsijoiden lisääntynyt tarjoushalukkuus suoraan sopimussuhteeseen tilaajaorganisaatioon nähden. Töiden toteutuksen osalta ongelmaksi näissä tapauksissa voivat muodostua muun muassa kieliongelmiin, erilaisten työmenetelmien ja työskulttuurien yms. asioiden mahdollisesti aikaansaamat laadulliset ongelmat lopputuloksessa.

Konsulttipalveluhankinnoissa ei ulkomaisten palvelutarjoajien tarjoushalukkuus ole, ainakaan vielä, näkynyt samassa laajuudessa kuin urakoinnin osalta. Osasyynä tähän saattaa olla erilaiset pätevyys- ja viranomaisvaatimukset, koulutuksen tai pätevyiden yhdenvertaisuuden osoittamisen vaatimus ja osoittamisen hankaluus.

5.1 Tarjoajalle asetettavat vaatimukset

Hankintayksikkö voi asettaa haluamiansa vaatimuksia tarjoajien soveltuvuuden mittaamiseksi. Asetettujen vaatimusten tulee kuitenkin noudattaa aiemmin mainittuja perustamissopimuksen oikeusperiaatteita. Tässä tutkimuksessa on keskitytty tarjoajien palvelun laatuun sekä selvitetty keinoja sen määrittämiseksi.

5.2 Tarjoajan palvelun laadun määrittäminen

Hankintalaki ei velvoita hankintayksikköä hankkimaan laadukkaita tuotteita, vaan halutun laadun määrittäminen on yksinomaan hankintayksikön omassa harkinnassa. Laadun ei siis välttämättä tarvitse olla parasta mahdollista, vaan parhaiten hankintayksikön tarpeisiin sopivaa. Eikä laki myöskään määritä, mitä esimerkiksi laadullisia ominaisuuksia hankintayksikön tulee vaatia tarjoajilta, vaan vain ne asiakirjat joita hankintayksikkö voi vaatia näiden laadullisten ominaisuuksien osoittamiseksi vaatia.

Halutun laadun määrittäminen ja mittaaminen onnistuu muun muassa teknisten eritelmien avulla. Niiden avulla hankintayksikkö määrittää jo tarjouspyyntövaiheessa esimerkiksi halutun laatutason. Tämän tutkintotyön aiheena oleviin konsulttipalveluhankintoihin kuitenkin harvemmin käytetään hankintayksikön omia kuvauksia tarjouspyynnön kohteena olevien tehtävien sisällöstä ja laajuudesta. Yleisempää on, että ne määritetään RT-kortiston mukaisista tehtäväluetteloista, kuten esimerkiksi pääsuunnittelun tehtäväluettelo PS 01 (RT 10-10764). Tällöin vertailtavaksi ei jää tarjoajien tarjoamien tehtävien sisältö, koska hankintayksikön määrittämien tehtävien tulee sisältyä tarjouspyynnön mukaiseen tarjoukseen. Mikäli määritetyt tehtävät eivät kokonaisuudessaan sisälly tarjoukseen, on tarjous hylättävä tarjouspyynnön vastaisena.

Halutessaan voi hankintayksikkö tämän lisäksi vaatia selvityksiä esimerkiksi käytettävistä laatujärjestelmistä, tietoteknisistä järjestelmistä, laadunvarmistukseen käytettävistä teknisistä välineistä tai muista vastaavista. Näistä selvityksistä voidaan suorittaa myös laatuvertailu, ainakin vähimmäisvaatimusten ylittäviltä osin.

Joskus saattaa palveluhankinnoissa olla perusteltua valita valintaperusteeksi halvin hinta, koska palvelun laatua voidaan varmistaa kelpoisuusehtojen lisäksi myös sopimusehdoilla, laadunseurannalla, sopimussakoilla ja bonuksilla. Huomioitavaa kuitenkin on se, että mikäli tarjouspyynnössä ilmoitetuista sopimusehdoista, kuten esimerkiksi KSE 1995, poiketaan, tulee tarjoajille ilmoittaa jo tarjouspyynnössä, miltä osin yleisistä sopimusehdoista poiketaan. Lisäksi sopimussakoista, niiden määräytymisperusteista ja

suuruudesta tulee ilmoittaa selkeästi etukäteen. Tämä bonuksien käyttö voisi selkeästi lisätä konsulttien toiminnan tehokkuutta ja sen pohjalta myös lopputuloksen laatua. Myös niidenkin osalta tulisi selkeästi etukäteen sopia määräytymisperusteista ja suuruudesta.

5.2.1 Tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset ja selvitykset palveluhankintojen osalta

Hankintalain 56 §:n 1 ja 2 momenttien mukaan ”hankintayksikkö voi esittää ehdokkaiden tai tarjoajien rahoituksellista ja taloudellista tilannetta, teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä sekä laatua koskevia vaatimuksia sekä vaatia ehdokkaita ja tarjoajia esittämään niihin liittyviä selvityksiä. Vaatimuksista ja selvityksistä on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Ehdokkaat tai tarjoajat, jotka eivät täytä hankintayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia, on suljettava tarjouskilpailusta”. Näiden vaatimusten tulee, EY:n perustamissopimuksen oikeusperiaatteiden mukaisesti, olla objektiivisia ja syrjimättömiä.

Käytännössä tarjoajien rahoituksellisella tai taloudellisella tilanteella ei palvelun laadun kannalta ole juurikaan ole merkitystä. Niiden vaikutus näkyy enemmänkin siinä, kykeneekö palveluntarjoaja suoriutumaan tarjoamastaan palvelusta ollenkaan. Tästä syystä tarjoajien rahoituksellinen ja taloudellinen tilanne tulisikin jättää pelkästään tarjoajan soveltuvuuden määrittämiseen. Sama koskee osin myös yrityksen johtohenkilöiden koulutusta ja ammattitaitoa sekä yrityksen referenssejä.

Edellä olevaan viitaten - tarjoajan soveltuvuutta määritettäessä tuleekin muistaa, että samoja perusteita ei saa käyttää sekä tarjoajan soveltuvuuden eli kelpoisuuden ja tarjousten vertailun perusteina.

Hankintayksikön omaan harkintaan jää, määrittääkö se tarjoajille asetettavat vähimmäisvaatimukset tiukoiksi eikä anna niiden ylittäviltä osin tarjoajille lainkaan lisäpistei-

tä. Tällöin kaikki vähimmäisvaatimukset alittavat tarjoajat suljetaan pois tarjouskilpailusta ja tarjousten vertailusta tulee helppo, koska valintaperusteena toimii pelkkä hinta. Pekkalan tulkinnan mukaan hankintayksikön kannalta suuritöisempi, mutta lopputuloksen kannalta usein parempi vaihtoehto on jättää vähimmäisvaatimuksiin enemmän pelivaraa ja pisteyttää mahdolliset ylitykset, jolloin saadaan lisää kilpailua.

Hankintayksikkö voi asettaa vähimmäisvaatimuksiksi esimerkiksi eri rekistereihin kuulumisen. Pekkalan tulkinnan mukaan rekisteriin liittyminen voidaan määrittää tehtäväksi tiettyyn päivämäärään mennessä, mutta käytännössä rekistereihin yms. kuulumisen tulee olla vahvistettavissa jo tarjouksen jättämisen yhteydessä. Tällöin vältetään siltä ongelmalta, että sopimusta tehtäessä palveluntarjoaja ei olekaan saanut asiaa hoidettua ja pahimmassa tapauksessa täytyy koko hankinta uusua. Tulee myös huomioida se, ettei hankintayksikkö voi vaatia tarjoajalta sellaista, johon tällä ei lain mukaan ole velvoitetta, esimerkiksi työnantajarekisteriin kuulumista. Työnantajan on ilmoitettava työnantajarekisteriin muun muassa silloin, kun tällä on palveluksessaan kalenterivuoden aikana joko vähintään kaksi vakituista palkansaajaa tai vähintään kuusi tilapäistä palkansaajaa. Tällöin tarjoajalta riittää selvitys rekistereihin kuulumisesta tai selvitys ja perustelut, miksei kuulu johonkin tiettyyn rekisteriin.

Aiemmin mainitun Suomen Kuntaliiton selvityksen mukaan ”toiseksi yleisin markkinaoikeuden toteama tarjouspyynnön virheellisyys liittyi tarjoajan soveltuvuuden ja ominaisuuksien määrittelyyn tarjouspyynnössä, lähinnä siihen, että soveltuvuuteen vaikuttavia tekijöitä ei ollut riittävästi eroteltu vertailuperusteista”.

5.2.2 Tekninen suorituskyky ja ammatillinen pätevyys

Hankintayksikkö voi hankintalain 59 §:n mukaisesti hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä pyytää palveluntarjoajia toimittamaan muun muassa seuraavia selvityksiä teknisen suorituskykynsä ja ammatillisen pätevyytensä osoittamiseksi:

Todistus tarjoajan tai yrityksen johtohenkilöiden sekä erityisesti palvelun suorittamisesta vastaavien henkilöiden koulutuksesta ja ammatillisesta pätevyydestä

Aihetta ”keskihajonta hinta - laatu-suhteen laskemisessa” tutkinut Risto Hiltunen mainitsee pro gradu-tutkielmassaan, että ”esivalinnassa (tarjoajan kelpoisuus) keskityttäisiin resurssien ja johtamisen painottamiseen ja päävalinnassa (tarjousten vertailu) keskityttäisiin enemmän johdon ja itse projektin henkilöstön kyvykkyyteen ja sen painottamiseen”. Yrityksen johdon osaaminen ei käytännössä ole nähtävissä hankkeen toteutuksessa joten se tulisi kohdistaa pelkästään tarjoajan kelpoisuuden arvioimiseen ja vertailuperusteena laadun osalta tulee painottaa pelkästään projektiin nimetyn henkilöstön osaamista, koulutusta ja ammattitaitoa. Tällöin tulee tosin muistaa se, että myös projektiin nimetyn henkilöstön tulee täyttää kelpoisuusehdot vaadituilta osin. Kelpoisuusehtoja ei tule asettaa hankinnan laatuun nähden liian kireiksi esimerkiksi koulutuksen, kokemuksen tai ammattitaidon osalta, sillä se estäisi erityisesti pienempien ja alalle vasta tulevien yritysten tasavertaisen kilpailun.

Luettelo viimeksi kuluneen enintään kolmen vuoden aikana toteutetuista tärkeimmistä palveluista arvoineen, ajankohtineen ja vastaanottajatietoineen; julkisyhteisölle toimitettuja palveluita koskevan luettelon on oltava asianmukaisesti varmennettu

Parhaiten palveluntarjoaja pystyy osoittamaan teknisen osaamisensa aiemmin toteuttamiensa hankkeiden avulla. Huomioitavaa näiden aiempien hankkeiden eli referenssiensa osalta on se, että hankintayksikkö on oikeutettu vaatimaan niitä vain kolmen vuoden osalta. Referenssejä voidaan käyttää pääasiassa vain tarjoajan, sekä yrityksen että projektiin nimetyn henkilöstön osalta, soveltuvuuden määrittämiseen. Vertailuperusteena voidaan käyttää tämän vähimmäisvaatimuksen ylittäviä referenssejä. Edellytyksenä toimitettujen referenssien hyväksymiselle kelpoisuusarviointiin tulee olla kuitenkin se, että referenssit koskevat jollain tavalla hankinnan kohdetta sekä toimitettu luettelo on sisällöltään vaaditun mukainen eikä vain epämääräinen listaus aiemmista hankkeista. Käytettäessä toimitettuja referenssejä myös vertailuperusteina tulee refe-

rensseistä löytyä myös laatuarvioinnit, tarvittaessa tilaajan vahvistuksella. Lisäksi referenssien sisällön merkitys sekä mittaamisessa käytettävät painoarvot ja pisteytys tulee olla kuvattuna tarkasti jo tarjouspyynnössä. Kelpoisuusehtona tulisikin käyttää yrityksen ja sen henkilöstön referenssejä mainitulta kolmelta vuodelta ja vertailuperusteena kyseisen hankinnan hoitamiseen nimettyjen henkilöiden omia referenssejä kelpoisuusehtona olevien minimivaatimusten ylittäviltä osin. Minimivaatimusta määritettäessä tulee myös huomioida se, ettei vaatimusta aseteta tässäkään liian kovaksi.

Oikeuskäytännössäkin runsaasti esimerkkejä referenssien virheellisestä käytöstä tarjoajien soveltuvuuden arvioinnissa tai tarjousten kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteena. Referenssejä on käytetty virheellisesti markkinaoikeuden päätöksiin mukaan Kauhajoen kaupungin asiantuntijajärjestelmän hankinnassa (MAO 52/10) tai Lahden kaupungin perintäpalveluiden hankinnassa (MAO 183/09). Näissä molemmissa tapauksissa on markkinaoikeus perustellut päätöksensä muun muassa sillä, että referenssejä oli käytetty sekä tarjoajien kelpoisuuden arviointiin että tarjousten vertailuun.

Hankintayksikkö voi huomioida myös omia aikaisempia kokemuksiaan kustakin tarjoajasta (Pekkala & Pohjonen, 2010, 347). Käyttäessään aikaisempia myönteisiä kokemuksia vain osasta tarjoajia menettelee hankintayksikkö kuitenkin markkinaoikeuden tulkinnan mukaan syrjivästi. Tämä ilmenee markkinaoikeuden päätöksiin perustelusta, muun muassa Porin kaupungin kopiokonehankinta: ” Hankintayksikön tarjoajista saamien aikaisempien kokemusten huomioon ottamisen osalta markkinaoikeus toteaa, että oikeuskäytännön mukaan tarjoajista saatujen aikaisempien myönteisten kokemusten huomioon ottaminen ei ole omiaan turvaamaan tarjoajien tasapuolista ja syrjimättömää kohtelua, ellei hankintayksiköllä ole kokemuksia kaikista tarjoajista. Kun hankintayksikkö on tässä tapauksessa viitannut yksinomaan myönteisiin kokemuksiinsa tarjouskilpailun voittaneesta tarjoajasta, markkinaoikeus katsoo hankintayksikön menettelleen tältä osin tarjouksia arvioidessaan hankintasäännösten vastaisesti” (MAO 181/10).

Myös hankintayksikön huonot kokemukset tarjoajasta voidaan huomioida tarjoajien soveltuvuutta arvioitaessa. Tällöin on kuitenkin tulee valmistautua näyttämään aiemat kokemukset toteen. Tästä syystä hankinnan aikana mahdollisesti ilmenevät epäkohdat tulee kirjata ja reklamoida tarkasti. Perusteluissaan Kauhajoen kaupungin linjaliikenne- ja koululaiskuljetukset -hankintaan liittyvässä päätöksessä on markkinaoikeus todennut asiasta seuraavaa: ”Markkinaoikeus toteaa, että tarjousvertailussa ei ole siinä kiellettyä ottaa huomioon myös hankintayksiköllä itsellään olevia kokemuksia tarjoajien aikaisempien toimitusten huonosta laadusta, kunhan mainitut kokemukset ovat perusteltuja ja objektiivisesti hyväksyttäviä. Sanottua periaatetta voidaan soveltaa lähtökohtaisesti myös ennen tarjousvertailua tapahtuvassa tarjoajien soveltuvuuden arvioinnissa varsinkin, jos puutteet toimituksen laadussa ovat olleet vakavia” (MAO 551/09).

Selvitys tarjoajan asiantuntijoista, jotka ovat vastuussa laadunvalvonnasta sekä kuvaus laadunvarmistukseen käyttämistä teknisistä välineistä ja tutkimus- ja kokeilujärjestelmistä

Hankintayksikkö voi edellyttää tarjoajaa osoittamaan tarjoamaltaan palvelulta kelpoisuusehdot täyttävää vähimmäislaatua sekä tarjousten vertailussa huomioitavia ja mahdollisesti lisäpisteitä antavia ominaisuuksia laadun osalta (Pekkala & Pohjonen, 2010, 368). Hankintayksikkö saa itse määrittellä haluamansa laadun tason omien tarpeidensa mukaiseksi, eli aiemminkin esillä olleen Pekkalan tulkinnan mukaan ”hankintayksikön tarkoittama laatu ei siis objektiivisesti ole välttämättä parasta laatua, mutta se voi olla hankintayksikön tarpeisiin sopivin”.

Huomioitavaa siis on, että vaatimukset tulee suhteuttaa hankinnan kokoon ja laatuun sekä ne tulee ilmoittaa tarjouspyynnössä. Lisäksi, kuten aiemmissakin kohdissa on mainittu, minimivaatimustaso määritetään kelpoisuusehdoksi ja sen ylittävät osat otetaan mukaan tarjousten vertailuperusteiksi.

5.3 Tarjousten vertailu ja pisteytys

Vertailuun voidaan avoimella hankintamenettelyllä toteutetussa hankinnassa ottaa mukaan tarjoukset vain niiden tarjoajien osalta, jotka täyttävät tarjoajien soveltuvuudelle määritetyt kriteerit. Rajoitettua hankintamenetelmää käytettäessä tarjouspyyntömateriaali lähetetään vain osallistumishakemuksen lähettäneille ja niiden pohjalta valituille tarjoajille. Tällöin kaikki tarjouksen lähettäneet tarjoajat täyttävät soveltuvuusvaatimukset ja voidaan siirtyä suoraan tarjousten vertailuun.

Vertailut tulee tehdä ennalta ilmoitettujen perusteiden mukaisesti, jokaista ennalta ilmoitettua vertailuperustetta käyttäen jokaiseen tarjoukseen ja vertailut täytyy myös perustella sanallisesti. Lisäksi, mikäli on käytetty pisteytystä, tulee myös annetut pisteet ja piste-erot perustella sanallisesti. Markkinaoikeuden tulkinta asiasta on ”yksinomaan tarjousten pisteytystä ei ole pidettävä hankintalain 73 §:n kannalta riittävänä perusteluna hankintapäätöksen tekemiselle. Hankintalain esitöistä ilmenevin tavoin tarjouksia on tarjousten vertailussa verrattava jokaista vertailuperustetta käyttäen ja hankintapäätöksestä on ilmentävä, mihin tarjouksista ilmeneviin konkreettisiin seikkoihin annetut pisteet kunkin tarjouksen ja vertailuperusteen osalta perustuvat” (MAO 621/09).

Pisteytyksen osalta on hankintayksiköllä valta itse päättää käyttämänsä menetelmä pisteiden määrittämiseen, kunhan käytettävä menetelmä on ennalta ilmoitettu tarjoajille. Lisäksi hankintayksikkö saa myös painottaa ja pisteyttää vertailuperusteet haluamallaan tavalla. Markkinaoikeus on linjannut asian seuraavasti: ”Hankintayksiköllä on harkintavaltaa tarjousten vertailuperusteiden asettamisessa ja soveltamisessa edellyttäen, ettei vertailuperusteita ja niiden painoarvoja aseteta syrjivästi. Hankintamenettelyn avoimuus ja tasapuolisuus edellyttävät kuitenkin, että tarjoajat tietävät jo tarjouksia laatiessaan, millä seikoilla on merkitystä tarjouskilpailua ratkaistaessa” (MAO 460/11).

5.3.1 Tarjoajan palvelun kokonaistaloudellinen edullisuus

Käytettäessä vertailuperusteena hinnan lisäksi jotain muuta kyseisen hankinnan ominaisuutta saadaan määriteltyä hankinnan kokonaistaloudellinen edullisuus. Näitä mainittuja hankinnan ominaisuuksia voivat olla muun muassa määritellyt laatutekijät, tekniset asiat, käyttökustannukset, ympäristöystävällisyys tai elinkaarikustannukset.

Käytettäessä pisteytysperusteina sekä hintaa että laatua on ongelmana on usein se, että tarjoajien saamien hintapisteiden osalta hajonta on suurempi kuin laatupisteissä. Tämän seurauksena hinnan vaikutus lopputulokseen on yleensä suurempi kuin laadun. Yhtenä vaihtoehtona on käyttää aiemminkin mainittua Risto Hiltusen pro gradun (keskihajonta hinta - laatu-suhteen laskemisessa) aiheena ollutta laskentamenetelmää, jossa hinnan ja laadun suhdetta arvioidaan painottamalla niiden suhdetta. Menetelmä huomioi tarjoajille annettavien hinta- ja laatupisteiden erilaiset hajonnat ja pisteiden keskihajonnan standardoinnin avulla sekä hinta että laatupisteet saadaan keskenään yhteismitallisiksi. Menetelmä soveltuu vertailuihin, joissa vertailtavia kohteita on vähintään neljä kappaletta. Huomioitavaa mainitussa pro gradussa on, että sen teettäjänä ovat toimineet eri konsulttialojen liitot, joten laatukriteerien painotukset saattavat olla hieman tarkoitushakuisia.

Käytettäessä vertailuperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta tämän tutkintotyön aiheena olevissa kansallisissa palveluhankinnoissa ei tarvitse etukäteen ilmoittaa vertailuperusteiden painotuksia, mutta hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä ne on kuitenkin ilmoitettava tärkeysjärjestyksessä. EU-hankintarajan ylittävissä hankinnoissa tulee myös ilmoittaa vertailuperusteiden lisäksi niiden painotukset.

Tässä tutkintotyössä on useaan otteeseen noussut esiin kelpoisuusehtojen käyttö vertailuperusteena vähimmäisvaatimusten ylittäviltä osin käytettäessä kokonaistaloudellista edullisuutta valintaperusteena. EY-tuomioistuin on linjannut sekä GAT-tuomiossa (C-315/01) että Lianakis-tuomiossa (C-532/06) kannakseen sen, ettei tarjousten vertai-

lussa tulee enää huomioida tarjoajien soveltuvuuteen liittyviä asioita, kuten esimerkiksi referenssejä.

Markkinaoikeus on ottanut asiaan kansallisten hankintojen osalta toisen kannan. Esimerkiksi ratkaisussaan Kiinteistö Oy Sotkanmaan arkkitehtisuunnittelun hankinnasta tehdystä oikaisupyynnöstä on markkinaoikeus perustellut ratkaisuaan hankintalain 72 §:n mukaisesti: ”Palveluhankinnoissa tai rakennusurakoissa, joissa palvelun tarjoamisesta tai rakennustyöstä vastaavien henkilöiden asiantuntemuksella, ammattitaidolla tai pätevyydellä on erityinen merkitys, vertailuperusteina voidaan käyttää myös hankinnan toteuttamisessa tarvittavaa tarjoajien soveltuvuuden vähimmäisvaatimukset ylittävää laadunhallintaa, pätevyyttä, kokemusta ja ammattitaitoa” (MAO 460/11).

Kun uusi hankintadirektiivi annetaan ja se saatetaan kansallisesti voimaan saattaa myös EU-kynnysarvot ylittävien hankintojen osalta olla mahdollista markkinaoikeuden linjaama menettelytapa. Jo nykyään voidaan varovaisesti todeta, että myös EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa referenssien laadullinen arviointi palveluhankintaa koskevassa tarjousvertailussa on mahdollista, jos arvioinnissa nimenomaisesti keskitytään referenssien laatuun kuten hankkeiden vaativuuteen tai sisällölliseen vastaavuuteen kilpailutuksen kohteena olevaan hankintaan.

Saila Eskola ja Erkkö Ruohoniemi ovat listanneet kirjassaan Julkiset hankinnat (304) kiellettyjä vertailuperusteita. Näitä ovat pääsääntöisesti tarjoajien kelpoisuuteen liittyvät asiat, joita ovat palveluhankintojen osalta seuraavat:

- yksilöimättömät ja täsmentämättömät referenssiluettelot (EY-tuomioistuimen GAT-päätös, C-315/01)
- tarjoajan taloudellinen asema (KHO:2003:89)
- tarjoajan taloudelliset edellytykset (KHO 22.3.2006, taltio 670)
- tarjoajan varmuus aikataulussa pysymisessä ja työn loppuun saattamisessa (MAO 85/05)
- tarjoajan palvelukyky ja tulevaisuuden näkymät (MAO 85/05).

Lisäksi Eskola ja Ruohoniemi listaavat kirjassaan kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteina käytettyjä kyseenalaisia perusteita (306), jotka antavat hankintayksikölle rajattoman vapauden valita mieleinen tarjoaja. Näitä ovat palveluhankintojen osalta seuraavat:

- yksilöimätön laatu
- tarjoajan esittämä sopimusluonnos
- soveltuvuus hankintayksikön tarpeisiin
- tarjoajan markkina-asema
- palveluiden kokonaislaatuun ja kokonaiskustannuksiin liittyvät tekijät
- käyttäjäraadin mielipide (yksilöimättä, mihin se liittyy)
- suunnitelman taloudellinen vaikutus
- yhteistyökyky.

5.3.2 Tarjoajan hinnan pisteytys

Hankintalain 2 §:n 1 momentin mukaan ”hankintayksikön on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailuolosuhteet, kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia tasapuolisesti ja syrjimättä sekä toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen”. Lisäksi 69 §:n 1 momentin mukaan ”tarjouspyyntö on laadittava niin selväksi, että sen perusteella voidaan antaa yhteismitallisia ja keskenään vertailukelpoisia tarjouksia”.

Hankintayksikkö voi vapaasti määrittää, millaista hinnoittelumenetelmää se tarjouksessa edellyttää, kunhan käytettävät menetelmät ja perusteet on ennalta ilmoitettu tarjoajille. Yhtenä keskeisimmistä valintaperusteista on yleensä hinta ja erityisesti kokonaishinta. Myös aikaperusteisia hintoja (€/h, €/kk) tai palvelun kohteena olevan hankkeen määrärahaan sidottuja hintoja (%-osuus määrärahasta) voidaan käyttää, mutta erityisesti julkisissa organisaatioissa tulee päätöksenteon takia kuitenkin määrittää aikaperusteisia hintoja käytettäessä myös hankinnan kattohintaa.

Mitä yksityiskohtaisemmin palvelun sisältö on tarjouspyyntöasiakirjoissa määritetty sitä pienempi vaikutus muilla tekijöillä kuin hinnalla on lopputulokseen. Hinta - laatusuhteen painotus palveluhankinnoissa on yleensä 30...50 % - 50...70 %. Asiantuntijapalveluissa hinnan vaikutus on yleensä pienempi. Palveluhankinnoissa, joissa tarjoajan osaaminen ja ammattitaito on ratkaisevaa, voi hinnan osuus painotuksessa olla vain 20 % ja jopa 12,5 %, jos taiteellisuus on ratkaisevaa. Hinnan painotuksen mennessä yli 50 %:in alkaa hinnan vaikutus olemaan jo laatua suurempi ja hinnan painotuksen ollessa esimerkiksi 70 % on laadun vaikutus lopputulokseen olematon.

Hinnan merkitystä valintaperusteena voidaan tasapainottaa avoimessa hankintamennettelyssä esimerkiksi ns. kolmen kuoren menetelmällä. Tällöin ensimmäisessä kuoresa on tarjoajan kelpoisuutta koskevat tiedot, toisessa tarjous ja kolmannessa tarjoushinta. Hankinnan kohteena olevan palvelun toteuttajiksi soveltuvat tarjoajat valitaan ensimmäisten kuorien perusteella, laadullisten asioiden vertailu ja pisteytys toisten kuorien ja kolmansien kuorien sisällön perusteella vertaillaan ja pisteytetään hinta. Tällöin hinnan vaikutus laadullisten asioiden vertailussa ei ohjaa lopputulosta väärin perustein haluttuun suuntaan. Suomessa yleisemmin käytetty menetelmä on käyttää ns. kahden kuoren menetelmää, jolloin kelpoisuutta koskevat asiat ovat omassa kuorensaan ja tarjous omassaan.

Hankintayksiköllä on myös oikeus hylätä poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset. Katsoessaan, ettei kyseinen tarjoaja ole kykenevä toteuttamaan hankinnan kohteena olevaa palvelua tarjoamallaan hinnalla on hankintayksikkö velvollinen hankintalain 63 §:n mukaisesti pyytämään kirjallisesti kyseiseltä tarjoajalta kirjallista selvitystä tarjouksen perusteista enne hylkäämistä.

Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta, voidaan hinnan liiallista vaikutusta lopputulokseen poistaa myös käyttämällä hinnan pisteytyksessä menetelmää, jossa kahdelle tai kolmelle halvimmalle tarjoukselle annetaan samat hintapistet. Tällöin saadaan tasattua kilpailua ja todellisena valintaperusteena toteutuu paremmin kokonaistaloudellinen edullisuus.

Konsulttipalveluhankinnoissa on mahdollista käyttää myös rakennusurakoinnista tuttua ns. ranskalainen urakka-menetelmää. Tällöin palvelun kokonaishinta on ennalta määritetty ja tarjosten vertailu tapahtuu tarjoajien tarjoamien tehtäväkokonaisuuksien perusteella. Menetelmä sopii silloin, jos määrärahojen riittävyys on palvelun sisältöä tärkeämpi tavoite. Lopputuloksen laadun takeena menetelmä ei tosin ole paras mahdollinen. Tällöin hinnan osuus painotuksessa on 0 % ja laatutekijöiden osuus 100 %.

Käytettäessä Risto Hiltusen ”keskihajonta hinta - laatu-suhteen laskemisessa” --menetelmää standardoidut hintapisteet lasketaan vähentämällä kunkin tarjouksen hinnasta kaikkien tarjouksien hintojen keskiarvo ja jakamalla erotus kaikkien tarjouksien hintojen hajonnalla:

$$(tarjous [€] - tarjosten keskiarvo [€]) / (tarjosten hajonta [€]) \quad [1]$$

Tämän jälkeen hintapisteet painotetaan ilmoitetulla painotuksella, esimerkiksi 30 %:lla ja lopputuloksena saadaan standardoidut ja painotetut hintapisteet kullekin tarjoajalle. Huomioitavaa on, että hintapisteiden osalta tulee pisteiden yhteenlaskuvaiheessa kertoa saadut standardoidut ja painotetut hintapisteet kertoimella -1, jolloin halvin tarjous saa parhaat hintapisteet.

Lähes vastaava menetelmä hintapisteiden laskentaan on jättää edellä mainitusta laskentakaavasta tarjosten keskiarvovähennys pois:

$$tarjous [€] / tarjosten hajonta [€] \quad [2]$$

Tällöin hintapisteiden erot kasvavat ja kaikkien tarjouksien hintapisteet ovat positiivisia, mutta tarjouksien lopullinen järjestys pysyy samana kuin Hiltusen pro gradussa esitettyä kaavaa [1] käytettäessä.

Hintapisteiden määrittäminen on mahdollista myös laskemalla halvimman tarjoushinnan suhde kuhunkin muuhun tarjoushintaan:

$$\text{halvin tarjous [€]} / \text{pisteutettävä tarjous [€]} \quad [3]$$

Tällöin saadaan kullekin tarjoukselle hintapisteet, jotka halvimalla tarjoushinnalla on 1 ja sitä kalliimmilla tarjoushinnoilla alle 1. Saadut pisteet painotetaan ilmoitetulla painotuksella, jolloin saadaan kullekin tarjoukselle painotetut hintapisteet.

Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto SKOL ry:n esittämä vaihtoehto hintapisteiden osalta on suhteellisten hintapisteiden laskeminen. Tähän SKOL ry:n julkaisu Suunnittelupalvelujen opas 2007 (Tauriainen. 2007. Liite 2) esittää laskentakaavaksi:

$$H_s = 10 * (H_{vert} / (H_{vert} + |H_{vert} - H_n|)) \quad [4]$$

H_s = suhteelliset hintapisteet

H_{vert} = tarjousten vertailuhinta [€] = halvin tarjous

H_n = vertailtavan tarjouksen hinta [€]

Jokaisessa esitettyssä pisteidenlaskentamenetelmässä lasketaan painotetut hintapisteet kertomalla ne ilmoitetulla painotusprosentilla.

Tarjouksen hinnan pisteytys onnistuu hankintayksiköltä objektiivisesti mikäli tarjotut hinnat ovat tarjouspyynnön mukaisia ja yhteismitallisia. Mikäli tarjouksen hinnat eivät täytä edellä mainittuja perusteita, on tarjous hylättävä.

Esimerkiksi Italiassa on käytetty vertailuperusteena ns. keskihinta- / keskiarvohintamenetelmää. Tällöin hankintayksikkö laskee hintavertailuun päässeiden tarjousten hintojen keskiarvon ja valitsee tarjouksen, joka on lähimpänä halvin keskiarvohintaa. Suomessa järjestelmää pidetään kyseenalaisena, koska se voi houkuttaa tarjoajia sopi-

maan keskenään kunkin tarjoajan tarjoushinnat mahdollisimman lähelle oletettua keskiarvohintaa.

5.3.3 Tarjoajan palvelun laadun pisteytys

Palveluhankinnoissa laadun eri osatekijöiden määrittäminen on käytännössä hankalaa ja merkittävästi subjektiivisempaa kuin hinnan. Sama koskee laadun eri osatekijöiden pisteytystä. Kokonaisuutena laatu määrittää esimerkiksi siten, että mikäli palvelu täyttää annetut vaatimukset ja on virheetöntä on palvelu laadukasta.

Jo aiemmin läpikäydyn mukaisesti tarjoajien palvelun laadun vertailuperusteiksi soveltuvat esimerkiksi seuraavat:

- koulutus ja ammatillinen pätevyys
- tarjoajan omat laadunvarmistusmenetelmät
- tekninen suorituskyky eli aiemmat referenssikohteet määriteltyine ja yksilöityine sisältöineen.

Kuten hinnankin osalta, on myös laadun osalta vertailuperusteiden ja niiden painotusten määrittely hankintayksikön omassa harkinnassa, kunhan ne ovat tasapuolisia ja tarjoajia syrjimättömiä sekä kyseiseen hankintaan liittyviä.

Koulutuksen ja ammatillisen pätevyyden osalta tarjoajaa edellytetään ilmoittamaan hankintayksikölle projektiin nimettävien henkilöiden osalta esimerkiksi koulutus-, työkokemus-, pätevyys- ja muut vastaavat tiedot. Vertailuperusteiden pisteytys suoritetaan toimitettujen tietojen pohjalta ja pelkästään soveltuvuuden vähimmäisvaatimusten ylittäviltä osin.

Palveluntarjoajan omat laadunvarmistusjärjestelmät ovat myös hyvä keino saada aikaan kilpailua tarjoajien välille. Näiden osalta tosin käytäntö on osoittanut, että niiden

toteutuminen käytännössä on hyvin vaihtelevaa. Tarjoajien omat laadunvarmistusjärjestelmät voivat suuretkin poiketa toisistaan, joten niiden yhteismitallisiksi saaminen ja sisällön vertailu voi olla hankalaa.

Teknisen suorituskyvyn osittamiseen käytettäviä aiempia referenssejä käytetään vertailuperusteina vain ennalta ilmoitettujen vähimmäisvaatimuksien ylittäviltä osin. Tyypillisimpiä vertailuperusteita projektiin nimettävien henkilöiden osalta ovat muun muassa kokemus vastaavan tyyppisten ja -kokoisten hankkeiden suunnittelusta, rakennuttamisesta tai valvonnasta. Erityisesti rakennuttajakonsultoinnin osalta myös aiempi kokemus kuntasektorin hankkeista sekä hankintalain tuntemus ovat mielestäni tärkeitä vertailuperusteista ja niitä tulisi myös painottaa riittävästi. Se, miten tarjoajan hankintalain tuntemus voidaan luotettavasti ja objektiivisesti osoittaa tarjousvaiheessa, on tosin hankalaa. Keinoina ovat lähinnä aiemmin palveluhankkeiden tilaajapalautteet sekä mahdollinen jatkokoulutus.

Referenssien sisällön osalta on muistettava, ettei pelkkä lukumäärä ole ratkaisevaa vaan sisältö- ja lukumäärävaatimusten tulee olla myös yksilöityjä. Lisäksi aiempien hankkeiden tilaajatahojen todennetut lausunnot kunkin hankkeen toteutumisesta olisivat ensiarvoisen tärkeää tietoa hankintayksikölle tarjouksia vertailtaessa. Tämä koskee vähintään aikataulullisten, taloudellisten sekä laadullisten tavoitteiden toteutumisesta. Näiden todennettujen palautepapereiden käytön soisin yleistyvän.

Laatupisteiden laskentaan SKOL ry:n julkaisu Suunnittelupalvelujen opas 2007 (Tauriainen. 2007. Liite 2) esittää käytettäväksi hieman vastaavan tyyppistä suhteellisten pisteiden laskentaa kuin suhteellisten hintapisteidenkin osalle (kaava [4]):

$$L_s = 10 * (L_n / L_{vert}) \quad [5]$$

L_s = suhteelliset laatupisteet

L_n = tarjouksen laatupisteet

L_{vert} = tarjousten vertailulaatupisteet

Käytettäessä jo hintapisteiden osalta läpikäytyä Risto Hiltusen ”keskihajonta hinta - laatu-suhteen laskemisessa” --menetelmää standardoidut laatupisteet lasketaan vähentämällä kunkin tarjouksen saamista laatupisteistä kaikkien tarjouksien laatupisteiden keskiarvo ja jakamalla erotus kaikkien tarjouksien laatupisteiden hajonnalla:

$$\frac{(\text{saadut laatupisteet} - \text{laatupisteiden keskiarvo})}{\text{laatupisteiden hajonta}} \quad [6]$$

Lähes vastaava menetelmä laatupisteiden laskentaan on jättää edellä mainitusta laskentakaavasta tarjousten keskiarvovähennys pois:

$$\frac{\text{saadut laatupisteet}}{\text{laatupisteiden hajonta}} \quad [7]$$

Tällöin laatupisteiden erot kasvavat ja kaikkien tarjousten laatupisteet ovat positiivisia, mutta tarjousten lopullinen järjestys pysyy samana kuin Hiltusen pro gradussa esitettyä kaavaa [6] käytettäessä.

6. LASKENTATAULUKON RAKENTEEN KEHITTÄMINEN

Tutkimuksen yhdeksi tavoitteeksi asetettu toimintamallien aikaansaamiseksi kehitettiin pisteiden laskentataulukkomalli SKOL ry:n tekemän suhteellisten laatu- ja hintapisteiden laskentaan tarkoitetun taulukon pohjalta.

Mallitaulukossa käytetään tämän tutkimuksen pohjalta määritettyjä ja hankintalain mukaisia vertailuperusteita sekä kuvitteellisia laatu- ja hintatietoja. Esitetyt vertailuperusteet, niiden painotukset ja pisteytykset tulee kuitenkin aina miettiä kunkin hankinnan osalta erikseen ja kullekin hankinnalle sopiviksi.

6.1 Laadun pisteytys ja pisteiden laskenta

Liitteen 1 taulukossa on esitetty tutkimuksen osana kehitetty laskentataulukko. Taulukko pohjautuu suhteellisten pisteiden laskentaan ja siinä annetaan ensin kullekin tarjoajalle kustakin osiosta laatupisteet, jotka painotetaan tarjoajille ilmoitetuilla painoarvoilla (L_p). Painotukset saa hankintayksikkö määrittää itse, kunhan ne ovat tarjoajia syrjimättömiä, asettavat tarjoajat yhdenvertaiseen asemaan sekä ovat suhteessa kyseiseen hankintaan.

Laatupisteiden antamisessa voidaan käyttää esimerkiksi seuraavia periaatteita:

- Projektipäällikön koulutus
 - o insinööri - 1 piste
 - o diplomi-insinööri - 2 pistettä

- Projektipäällikön ammatillinen pätevyys
 - o projektipäällikön tutkinto suoritettu - 1 piste
 - o rakennuttajan pätevyys (RAP) - 3 pistettä
 - o vanhemman rakennuttajan pätevyys (RAPS) - 5 pistettä

- Referenssit
 - aiempia vastaavan tyyppisiä kohteita - 1 piste / kohde, maksimi 5 pistettä
 - aiempia julkishallinnon kohteita - 1 piste / kohde, maksimi 5 pistettä

- Projektin laadunvarmistussuunnitelma
 - toimitettu suunnitelma ei vastaa hankinnan kohdetta - 0 pistettä
 - toimitetussa suunnitelmassa on selkeästi mietitty kyseistä hankintaa ja sen kohdetta sekä paneuduttu sen riskikohtiin - 5 pistettä
 - kaikki muut väliltä 1 - 4 pistettä

- Projektipäällikön aiemmista hankkeista saama palaute
 - välttävä - 1 piste
 - tyydyttävä - 2 pistettä
 - hyvä - 3 pistettä
 - erittäin hyvä - 4 pistettä
 - kiitettävä - 5 pistettä
 - huomioitava palautteiden subjektiivisuus
 - huomioitava palautteiden suhde tehtävään hankintaan

Koulutuksen, ammatillisen pätevyyden sekä referenssien osalta tulee muistaa, että laatuvertailussa huomioidaan ainoastaan kelpoisuusehtojen vähimmäisvaatimusten ylittävät asiat.

Pisteiden painotuksen jälkeen kunkin tarjoajan saamia laukupisteitä verrataan vertailutasoon (L_{vert}), joka on parhaiten laukupisteitä saaneen tarjoajan saamat laukupisteet. Tämän jälkeen lasketaan kaavan [5] mukaisesti kullekin tarjoajalle suhteelliset laukupisteet.

Seuraavassa taulukossa on esitetty esimerkinomaisesti osio laskentataulukosta, jossa on laskettu Tarjoaja A:n tarjouksen suhteelliset laukupisteet. Taulukossa on käytetty

vertailukriteereinä tämän tutkimuksen pohjalta määritettyjä perusteita. Taulukko on kokonaisuutena tämän tutkintotyön liitteenä (liite 1).

Taulukko 1. Suhteellisten laatupisteiden laskenta

LAATUVERTAILU				
LAATUVERTAILUUN KELPUUTETAAN AINOASTAAN TIEDOT KELPOISUUSEHTOJEN VÄHIMMÄISVAATIMUSTEN YLITTÄVIL- TÄ OSIN.		Painoarvo [L _p]	TARJOAJA A	
			Pisteet	Painotetut pisteet
PROJEKTIPÄÄLLIKÖ				
1	Koulutus	5 %	2	0,1
2	Ammatillinen pätevyys	5 %	3	0,15
Tekninen suorituskyyky (referenssit, 1 piste / kohde)				
3	Vastaaventyypisiä kohteita (esim päiväkot)	25 %	4	1
4	Julkishallinnon kohteita	25 %	5	1,25
PROJEKTIN LAADUNVARMISTUS				
5	Projektin laadunvarmistussuunnitelma	15 %	3	0,45
ASIAKASPALAUTE				
6	Projektipäällikön aiemmista hankkeita saama palaute	25 %	5	1,25
LAATUPISTEET YHTEENSÄ [L_n]			4,20	
VERTAILUTASO [L_{vert}]			4,20	
SUHTEELLISET LAATUPISTEET [L_s]			10,00	

Suhteellisten pisteiden laskemisen lisäksi on käytetty useampaa eri laskentamenetelmää niiden erojen selvittämiseksi. Muina menetelminä on käytetty Risto Hiltusen pro gradu -työssään esittelemää standardoitua menetelmää (kaava [6]) sekä siitä muokattua menetelmää (kaava [7]). Näiden menetelmien antamat laatupisteet on laskettu ja huomioitu liitteen 1 taulukossa vasta tarjousten painotettujen laatupisteiden laskentavaiheessa.

6.2 Hinnan pisteytys ja pisteiden laskenta

Hinnan osalta pisteytys on helpompaa kuin esimerkiksi laadun. Hintapisteytykseen ja vertailuun pääsevät ainoastaan tarjouspyynnön mukaiset tarjoukset. Tällöin tarjotut hinnat ovat yhteismitallisia sekä helposti toisiinsa verrattavissa. Hintatietoja hankin-

tayksikkö saa pyytää haluamallaan tavalla. Liitteen 1 taulukossa on käytetty erillishintoja positioittain ja vertailu sekä valinta tehdään kokonaishinnan perusteella. Muina vaihtoehtoina olisi esimerkiksi pyytää yksikköhintoja (€/h, €/m², €/m³) ja jotta yksikköhintaiset tarjoukset saadaan yhteismitallisiksi ja vertailtaviksi, voidaan arvioida esimerkiksi kunkin osa-alueen tuntimäärä.

Seuraavassa taulukossa on vastaavasti esitetty osio laskentataulukosta, jossa on laskettu Tarjoaja A:n tarjouksen suhteelliset hintapisteet. Vertailuhinnan määrittämiseen on käytetty todellisia rakennuttaja- ja valvontakonsulttikilpailutuksen nimikkeitä ja hintoja. Taulukko on kokonaisuutena tämän tutkintotyön liitteenä (liite 1).

Taulukko 2. Suhteellisten hintapisteiden laskenta

HINTAVERTAILU (alv 0)		TARJOAJA A
POS	TARJOUHINNAT POSITIOITTAIN	Kokonaishinta [€]
1	Rakennuttaminen	55 000,00 €
2	Turvallisuuskoordinaattori	25 000,00 €
3	Rakennusteknisten töiden valvonta	65 000,00 €
4	Sähkötöiden valvonta	55 000,00 €
5	LVI-töiden valvonta	55 000,00 €
Yhteensä		255 000,00 €
VERTAILUHINTA [H_n]		255 000,00 €
VERTAILUTASO [H_{vert}]		32 000,00 €
SUhteelliset HINTAPISTEET [H_s]		1,25

Kuten laadun pisteytyksessä on tässäkin käytetty useampaa eri laskentamenetelmää niiden erojen selvittämiseksi. Muina menetelminä on käytetty Risto Hiltusen pro gradu -työssään esittelemää standardoitua menetelmää (kaava [1]) sekä siitä muokattua menetelmää (kaava [2]). Näiden menetelmien antamat hintapisteet on laskettu ja huomioitu liitteen 1 taulukossa vasta tarjousten painotettujen hintapisteiden laskentavaiheessa. Käytettäessä kaavoja [1] tai [2] hintapisteiden laskentaan, tulee hintapisteiden yhteenlaskuvaiheessa kertoa saadut standardoidut ja painotetut hintapisteet kertoimella -1, jolloin halvin tarjous saa parhaat hintapisteet.

7. TULOKSET

7.1 Kirjallisuustutkimus

Kirjallisuustutkimuksessa läpikäydystä aineistosta tehtyjen havaintojen pohjalta on induktiivisen ajattelutavan pohjalta tehtävissä muun muassa seuraavia yleistyksiä:

- Tarjoajien kelpoisuusperusteet sekoitetaan hyvin usein tarjouksien vertailuperusteisiin tai niitä käytetään molempiin.
- Tarjoajien kelpoisuusehdot eivät usein liity kyseisen hankinnan toteutukseen.
- Tarjoajien tarjoaman palvelun laadun määrittämisessä käytetään liian yksilöimättömiä perusteita.
- Hankintayksikkö käyttää tarjoajien kelpoisuuden määrittämisessä sekä tarjousten vertailuissa muita ennalta ilmoittamiaan kriteereitä.

Osittain samaan päätelmään on päätynyt myös Suomen Kuntaliitto teettämässään selvityksessä.

Lisäksi erityisesti tarjoajan palvelun laadun määrittämiseen esitetään käytettäväksi lähteestä riippuen hyvinkin erilaisia kriteereitä. Näiden osalta tulee erityisesti huomioida kyseisen esityksen lähde ja motiivi. Esimerkiksi suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto SKOL ry:n esittämistä palvelun laadun määritteistä projektin johdon ja henkilöstön kontaktit ja verkostot sekä henkilökohtainen panos ovat hyvin epämääräisiä, hankalasti mitattavia, huonosti kelpoisuus- tai vertailuperusteiksi soveltuvia ja antavat hankintayksikölle rajattoman vallan valita haluamansa palveluntarjoaja. Tästä syystä niiden käyttöä tulisi harkita ja suhtautua muutenkin kriittisesti. Sen sijaan esitys asiakaspalautteen käytöstä on hyvä.

7.2 Korrelaatiotutkimus

Tutkimuksen yhdeksi tavoitteeksi asetettua toimintamallia varten tehtiin tarjousten pisteytys- ja vertailutaulukko, jota tarkasteltiin korrelaatiotutkimuksen avulla. Taulukolla (liite 1) on määritetty sekä laatupisteytyksen painoarvojen (L_p) että laatu- ja hintapisteiden yhteenlaskuvaiheen painotuksen vaikutusta tarjousten lopulliseen järjestykseen. Korrelaatiotutkimus suoritettiin muuttamalla molempia edellä mainittuja painotusprosentteja ja tuloksia seurattiin eri laskentakaavoihin pohjautuvien yhteenvetotaulukoiden avulla. Ensimmäisessä vaiheessa muutokset tehtiin laatupisteytyksen painoarvoihin (L_p) laatu- ja hintapainotusten ollessa vakio ja toisessa vaiheessa laatu- ja hintapisteiden yhteenlaskuvaiheen painotuksiin laatupisteytyksen painoarvojen (L_p) ollessa vakio.

Laatupisteytyksen painoarvojen (L_p) vaihtelulla on selvä vaikutus tarjoajien saamiin laatupisteisiin ja laatupisteiden avulla tehtään vertailuun tarjoajien paremmusjärjestyksestä. Tämä koskee erityisesti niitä laatuvertailun osioita, joiden maksimipisteet ovat korkeat. Lopulliseen, yhteenvetovaiheen painotettujen laatu- ja hintapisteiden avulla tehtävään tarjousten paremmusjärjestykseen asetteluun ei tulosten mukaan ole juurikaan vaikutusta. Tämä koskee ”järkeville” painotusprosentteilla tehtyä vertailua, joita käytettäessä ei lopullinen paremmusjärjestys juurikaan muuttunut.

Laatu- ja hintapisteiden yhteenvetovaiheen painotuksella ja sen muutoksilla on selkeämpi vaikutus tarjousten lopulliseen paremmusjärjestykseen. Lisäksi tutkimuksessa oli tehtävissä hinta -- laatu -suhteen osalta muun muassa seuraavat havainnot:

- Käytettäessä suhteellista laskentamenetelmää (kaavat [4] ja [5]) ja hinnan painotuksen ollessa 45 % tai yli sen ja laadun painotuksen ollessa 55 % tai ali sen on hinta jo määräävä tekijä. Erityisesti silloin, jos tarjousten joukossa on joku poikkeuksellisen halpa tarjous

- Käytettäessä standardoitua laskentamenetelmää (kaavat [1] ja [6]) ja hinnan painotuksen ollessa 50 % tai yli sen ja laadun painotuksen ollessa 50 % tai alisen on hinta jo määräävä tekijä.
- Käytettäessä standardoitua laskentamenetelmää ilman keskiarvovähennystä (kaavat [2] ja [7]) ja hinnan painotuksen ollessa 50 % tai yli sen ja laadun painotuksen ollessa 50 % tai alisen on hinta jo määräävä tekijä.

Havaintojen osalta on kuitenkin muistettava, että saadut raja-arvot on saatu laatupisteiden painoarvojen "oletusarvoilla", joiden muutokset myös vaikuttavat omalta osaltaan lopullisiin tuloksiin.

8. TULOSTEN ARVIOINTI

Tutkimuksen tuloksia arvioidaan vastaavilla osa-alueilla kuin itse tutkimuskin on tehty eli hinnan ja laadun pohjalta. Lisäksi korrelaatiotutkimusta varten tehdyn pisteytys- ja vertailutaulukon osalta arvioidaan tutkimustuloksia erikseen.

8.1 Hinta

Hinnan käyttäminen valintaperusteena on yksiselitteistä. Erityisesti, jos sitä käytetään ainoana valintaperusteena on hankintayksikön työmäärä minimoitu ja objektiivisuus varmallalla pohjalla. Tältä pohjalta on ymmärrettävää, että sitä käytetään niin usein ainoana valintaperusteena. Tämä ei kuitenkaan välttämättä ole laadukkaan lopputuloksen kannalta paras vaihtoehto. Poikkeuksena ovat kuitenkin hankinnat joissa hankinnan sisältö sekä haluttu laatutaso ovat määritetty ja yksilöity jo hankinnan tarjouspyyntövaiheessa niin tarkasti, ettei tarjoajien vertailuperusteiksi jää muita kriteerejä kuin hinta.

Markkinaoikeuden tulkinnan mukaan hinnan tulee kuitenkin jonkinlaista osaa palveluhankinnan valintaperusteissa. Poikkeuksena ovat muun muassa suunnittelukilpailut ja jotkin taiteelliseen näkemykseen tai tekijänoikeuksiin liittyvät hankinnat. Palveluhankintojen osalta hinnan osuus painotuksessa on syytä pitää välillä 20...50 %. Mikäli hinnan osuus menee alle 20 %:n on jo kyseenalaista miksi hinnalla yleensäkin kilpaillaan ja mikäli osuus menee reilusti yli 50 %:n, tapahtuu valinta käytännössä pelkällä hinnalla.

Hankintayksiköillä on kuitenkin valta itse määrittää ja päättää hinnan pisteytys- ja painotusperusteet, pisteiden laskumenetelmät sekä vaikutus tehtävään valintaan. Edellytyksenä on kuitenkin se, että kaikki tarjouksen tekoa sekä tulevaa vertailua ja valintaa silmälläpitäen olennainen tieto annetaan tarjoajille tiedoksi jo tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa. Lisäksi käytettävien menetelmien tulee olla syrjimättömiä,

avoimia, asettaa tarjoajat yhdenvertaiseen asemaan sekä suhteessa tehtävään hankintaan.

Pisteidenlaskuun ei ole olemassa ”yhtä ainoa oikeaa” menetelmää. Menetelmiä on olemassa useita ja osa niistä esitetty tässä tutkintotyössä. Hankintayksikkö voi kuitenkin käyttää parhaaksi katsomaansa menetelmää, kunhan se täyttää edellä luetellut kriteerit.

8.2 Laatu

Laatukriteerien määrittämisen sekä laadun vertailun ja pisteytyksen objektiivisuuden osalta ollaankin huomattavasti hankalamassa tilanteessa. Kuten hinnankin osalta, on hankintayksiköllä myös laadun osalta valta itse määrittää ja päättää pisteytys- ja painotusperusteet, pisteiden laskumenetelmät sekä vaikutus tehtävään valintaan. Ja kuten hinnankin osalta on huomioita samat oikeusperiaatteet - syrjimättömyys, avoimuus, yhdenvertaisuus ja suhteellisuus. Lisäksi kelpoisuus- ja vertailuperusteina käytettävät asiat tulee pitää selkeästi erillään toisistaan.

Tehdyn tutkimuksen perusteella palveluhankintoihin soveltuvia ja hyväksyttäviä menetelmiä palvelun laadun määrittämiseen ovat seuraavat:

- projektiin nimettyjen henkilöiden koulutus ja ammatillinen pätevyys
- projektiin nimettyjen henkilöiden tekninen suorituskyky
- projektissa käytettävä tarjoajan oma laadunvarmistusjärjestelmä.

Koulutuksen ja ammatillisen pätevyyden osalta vertailuperusteina tulee käyttää ainoastaan kyseiselle projektille nimettyjen henkilöiden tietoja ja niitäkin vain kelpoisuusvaatimusten vähimmäistason ylittävin osin. Yrityksen ja sen johdon osalta kyseessä on kelpoisuusperuste, joita ei tule sotkea tarjousten vertailuperusteisiin.

Projektiin nimettyjen henkilöiden tekninen osaamisen osoittaminen onnistuu aiempien hankkeiden toteuman eli referenssien avulla. Myös näissä tulee huomioida se, että niitä voidaan käyttää vertailuperusteina vain kelpoisuusvaatimusten vähimmäisvaatimusten ylittäviltä osin. Lisäksi referenssien tulee määriteltyjä ja yksilöityjä. Lisäarvoa saadaan näiden aiempien hankkeiden tilaajatahojen palautelomakkeiden avulla. Myös yrityksen tai sen johdon referenssien osalta tulee muistaa, että ne ovat kelpoisuuden osoittamiseen eikä niitä tule sotkea tarjousten vertailuperusteisiin.

Näiden kahden edellä mainitun vertailuperusteen osalta on vielä mainittava se, että esitetyt toimintatavat soveltuvat kansallisiin hankintoihin (hankintalaki § 72), mutteivät EU-hankintarajan ylittäviin hankintoihin.

Aiemmin mainittujen lisäksi on laadun määrittämiseen käytettävissä vielä palveluntarjoajan kuvaus käyttämästään laadunvalvontajärjestelmästä. Tämän osalta tulee varmistaa, että tarjoaja on huomioinut hankinnan kohteena olevaan projektiin esittämässään laadunvarmistusjärjestelmän kuvauksessa huomioinut kyseisen projektin laadunvalvontaan vaikuttavat merkittävät asiat. Kokemukseni mukaan vaarana on, että esitettävä laadunvalvontajärjestelmän kuvaus on joko pelkkä yleiskuvaus käytettävästä laadunvarmistuksesta, se on kopioitu suoraan jostain aiemmasta hankkeesta tai pahimmassa tapauksessa se on suora kopio alan kirjallisuudesta eikä tarjoajalla ole juurikaan käsitystä sen sisällöstä.

Tarjoajan laadunvarmistuksesta kertoo kuitenkin aika paljon jo se, miten paljon mainittuun kuvaukseen on panostettu ja miten paljon siinä on huomioitu hankinnan kohteena olevan projektin erityispiirteitä.

8.3 Toimintamalli

Tarjousten pisteytys- ja vertailutaulukon avulla tehdyissä testauksissa oli havaittavissa, että valituilla hinta -- laatu -suhteen painotuksilla on vaikutusta tarjousten lopulliseen paremmuusjärjestykseen. Lisäksi vaikutusta on myös pisteiden laskentaan käytettäväksi valittavalla menetelmällä. Erityisesti laskentamenetelmän valinta vaikuttaa siihen painotusten suhteeseen, jolla laadun vaikutus jää hinnan vaikutusta pienemmäksi. Tästä syystä hankintayksikön tulisikin miettiä tarkoin käytettävä laskentamenetelmä sekä käytettävät painotukset. Mikäli kokonaisuuden osalta ei käytetä riittävää harkintaa on vaarana tavoitellun laadukkaan lopputuloksen menettäminen, halvan hinnan ollessa lopullinen valintaperuste.

Hankintayksikkö voi halutessaan painottaa haluamiaan laatukriteerien eri osa-alueita enemmän ja määrittää suuremmat maksimipisteet niille. Tällöin haluttuja laadun eri osa-alueita saadaan nostettua paremmin esille. Halutut painotukset ja niiden vaikutus hankinnan lopputulokseen tulee aina harkita hankintakohtaisesti. Tämän tutkimustyön liitteenä (liite 1) olevasta taulukosta on muun muassa yhteenvetotaulukoista nähtävissä miten pienellä painotuksien muutoksella saadaan tulos muuttumaan.

Muuttamalla yhteenvetovaiheen painotuksia laadun osalta suuremmaksi saadaan laatu kokonaisuutena paremmin vaikuttamaan lopputulokseen. Myös näiden muutosten vaikutus hankinnan lopputulokseen sekä ennakoitu vaikutus hankinnan hintaan tulee harkita hankintakohtaisesti. Lisäksi hankintayksikön harkittavaksi jää, miten paljon ollaan tavoitteena olevasta laadusta valmiita tarvittaessa maksamaan.

9. YHTEENVETO

Tutkitun aineiston perusteella voidaan päätellä, että hankintalain mukaisen toiminnan selkeyttävälle ohjeistukselle on tarvetta. Tarve koskee sekä eri hankintayksikköjä että palveluntarjoajia. Hankintayksikköjä siinä mielessä, että osattaisiin kilpailuttaa oikein kaikki hankinnat, myös konsulttipalvelut. Tällöin ei tarjoajille jäisi perusteltua tarvetta tehdä oikaisuvaatimuksia markkinaoikeuteen ja täten myös hankaloittaa hankintayksikön tekemien hankintojen täytäntöönpanoa. Palveluntarjoajia siinä mielessä, ettei hankintayksikön tarvitsisi tällöin hylätä muuten asiallisia tarjouksia muutoseikkojen tai muuten tarjouspyynnön vastaisten tarjousten takia. Yhteiset pelisäännöt ja niiden noudattaminen palvelee molempia osapuolia ja lisää kilpailua terveellä tavalla.

Tutkimustyössä linjattiin toimintatapoja onnistuneen konsulttipalveluhankinnan tekemiseen hinta- ja laatukriteereiden avulla. Näin laadukas lopputulos on helpommin saavutettavissa kuin pelkällä hintakilpailulla. Pelkkä hankinnan kilpailutus käyttämällä valintaperusteina eri laatukriteereitä ei kuitenkaan takaa laadukasta lopputulosta. Sen saavuttaminen vaatii hankintayksikön laadunvalvontaa myös hankinnan toteutuksen aikana. Hyvin hoidettu hankinnan kilpailutus sekä hankinnan kannalta oikein valitut laatukriteerit palveluntarjoajan valinnassa edesauttavat sopivimman palveluntarjoajan löytämisessä sekä lopputulokseltaan onnistuneen hankinnan. Se myös helpottaa mahdollisten ristiriitatilanteiden ratkeamista, koska hankintayksikkö on määrittänyt halutun laatutason jo kilpailutusvaiheessa.

Tutkimustyön osana tehdyn toimintamallin sekä pisteytys- ja vertailutaulukon avulla hankintayksikkö saa etukäteen arvioitua mahdollisten tarjoajien ennakoituja laatu- ja hintatietoja käyttäen niiden vaikutusta hankinnan valintavertailuun. Tällöin saadaan tarvittaessa testattua ja hienosäädettyä vertailuperusteita ja painotuksia halutun lopputuloksen aikaansaamiseksi ennen hankinnan kilpailutusta. Toimintamallia ei kuitenkaan voida käyttää vertailuperusteiden valintaan vaan ne hankintayksikön on harkittava jokaisen hankinnan osalta erikseen.

Tutkimuksessa läpikäyty kirjallinen aineisto ja saadut tutkimustulokset ovat keskenään yhtäpitäviä, joten siltä osin tuloksia voidaan pitää luotettavina. Tulevaisuudessa tarjoajien mahdollisesti tekemät oikaisupyynnöt tehtävistä konsulttipalveluhankinnoista markkinaoikeuteen ja niistä tehtävät päätökset tulevat kuitenkin vasta näyttämään tulosten paikkaansa pitävyyden. Tehty toimintamalli sekä pisteytys- ja vertailutaulukon avulla tehtyjen vertailujen tulokset ovat järkeviä ja niistä tehty johtopäätökset linjassa ristiin tehdyissä vertailuissa.

Tutkimustyö palvelee sille asettettuja tavoitteita ja saadut tulokset palvelevat myös konsulttipalveluhankintojen osalta hankintayksikkönä toimivaa Kauniaisten kaupungin yhdyskuntatoimea sekä muiden palveluhankintojen osalta lisäksi myös muita Kauniaisten kaupungin toimialoja.

Tutkimuksessa olisi voitu syventyä vielä tarkemmin laatukriteereiden painotusten vaikutukseen hankinnan valintavertailussa. Tähän olisi kuitenkin tarvittu laaja määrä vertailumateriaalia toteutuneista konsulttipalveluhankinnoista ja tarjonneiden tiedot tutkimuksen tuloksina saaduista vertailuperusteista. Lisäksi palveluhankinnan toteutuksenaikaiseen laadunvalvontaan liittyvä lisätutkimus sekä mahdollinen toimintamalli olisivat tarpeellisia. Tästä tutkimuksesta ne kuitenkin rajattiin pois, koska hankinnan toteutus ei kuulu hankintalain piiriin ja täten ne menevät tämän tutkimuksen rajauksen ulkopuolelle.

LÄHTEET

Eskola S. & Ruokoniemi E. 2007. Julkiset hankinnat. Helsinki: WSOYpro. ISBN 978-951-0-31136-3.

Hiltunen R. 2007. Keskihajonta hinta-laatu-suhteen laskemisessa. Rakennusalan suunnittelun tarjouskilpailujen tilastollinen tarkastelu. Helsingin yliopisto. Matematiikan ja tilastotieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.

Iloranta K. & Pajunen-Muhonen H. 2008. Hankintojen johtaminen – ostamisesta toimitajamarkkinoiden hallintaan. Helsinki. Tietosanoma Oy. ISBN 978-951-885-276-9

Kalima K. & Häll M. & Oksanen A. 2007. Julkisyhteisöjen hankintatoimen oikeussäädökset. 1. painos. Helsinki: Suomalaiset Oikeusjulkaisut Oy. ISBN 978-952-99957-0-7.

Kiviniemi E. 2011. Hankintaprosessin virheet markkinaoikeuden käytännössä 07/2010–06/2010. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Laki julkisista hankinnoista 30.3.2007/348. www.finlex.fi

Markkinaoikeus. Päätökset hankinta-asioissa. www.oikeus.fi/markkinaoikeus

Pekkala E. & Pohjonen M. 2010. Hankintojen kilpailuttaminen ja sopimusehdot. 3., uudistettu laitos (4. painos). Helsinki: Tietosanoma Oy. ISBN 978-951-885-313-1.

Rakentamisen ohjaus. 2012. Ympäristöministeriö. Maankäytön ja rakentamisen ohjelmat. Luettu 12.4.2012. www.ymparisto.fi/maankayttojarakentaminen

Vapaavuori, J. asuntoministeri. 2011. Rakentamisen laatu. Puhe. AsuntoForumi 15.2.2011. www.vapaavuori.net

Tauriainen M. 2007. Suunnittelupalvelujen hankintaopas 2007. Helsinki. Rakennustieto Oy. ISBN 978-951-682-845-2.

LAATUVERTAILU														
LAATUVERTAILUUN KELPUUTETAAN AINOASTAAN TIEDOT KELPOISUUSEHTOJEN VÄHIMMÄISVAATIMUSTEN YLITTÄVILTÄ OSIN.	Painoarvo [L _p]	TARJOAJA A		TARJOAJA B		TARJOAJA C		TARJOAJA D		TARJOAJA E		TARJOAJA F		
		Pisteet	Painotetut pisteet											
PROJEKTIPÄÄLIKKÖ														
1	Koulutus	5 %	2	0,1	2	0,1	1	0,05	2	0,1	2	0,1	2	0,1
2	Ammatillinen pätevyys	5 %	3	0,15	5	0,25	1	0,05	1	0,05	1	0,05	3	0,15
Tekninen suorituskyky (referenssit, 1 piste / kohde)														
3	Vastaaaventyypisiä kohteita (esim päiväkot)	25 %	4	1	3	0,75	4	1	1	0,25	2	0,5	3	0,75
4	Julkishallinnon kohteita	25 %	5	1,25	5	1,25	4	1	2	0,5	2	0,5	4	1
PROJEKTIN LAADUNVARMISTUS														
5	Projektin laadunvarmistussuunnitelma	15 %	3	0,45	4	0,6	4	0,6	1	0,15	1	0,15	4	0,6
ASIAKASPALAUTE														
6	Projektipäällikön aiemmista hankkeita saama palaute	25 %	5	1,25	4	1	5	1,25	1	0,25	2	0,5	3	0,75
LAATUPISTEET YHTEENSÄ [L_p]			4,20		3,95		3,95		1,30		1,80		3,35	
VERTAILUTASO [L_{vert}]			4,20		4,20		4,20		4,20		4,20		4,20	
SUhteelliset LAATUPISTEET [L_p]			10,00		9,40		9,40		3,10		4,29		7,98	
SJOITTUMINEN			1		2		2		6		5		4	

HINTAVERTAILU (alv 0)							
POS	TARJOUSHINNAT POSITIOITTAIN	TARJOAJA A	TARJOAJA B	TARJOAJA C	TARJOAJA D	TARJOAJA E	TARJOAJA F
		Kokonaishinta [€]	Kokonaishinta [€]	Kokonaishinta [€]	Kokonaishinta [€]	Kokonaishinta [€]	Kokonaishinta [€]
1	Rakennuttaminen	55 000,00 €	65 000,00 €	60 000,00 €	12 000,00 €	42 000,00 €	60 000,00 €
2	Turvallisuuskoordinaattori	25 000,00 €	20 000,00 €	22 000,00 €	5 000,00 €	18 000,00 €	14 000,00 €
3	Rakennusteknisten töiden valvonta	65 000,00 €	60 000,00 €	58 500,00 €	5 000,00 €	45 000,00 €	37 800,00 €
4	Sähkötöiden valvonta	60 000,00 €	50 000,00 €	40 000,00 €	5 000,00 €	40 000,00 €	27 000,00 €
5	LVI-töiden valvonta	60 000,00 €	55 000,00 €	40 000,00 €	5 000,00 €	40 000,00 €	33 000,00 €
KOKONAISHINTA		265 000,00 €	250 000,00 €	220 500,00 €	32 000,00 €	185 000,00 €	171 800,00 €
VERTAILUHINTA [H_v]		265 000,00 €	250 000,00 €	220 500,00 €	32 000,00 €	185 000,00 €	171 800,00 €
VERTAILUTASO [H_{vert}]		32 000,00 €	32 000,00 €	32 000,00 €	32 000,00 €	32 000,00 €	32 000,00 €
SUhteelliset HINTAPISTEET [H_s]		1,21	1,28	1,45	10,00	1,73	1,86

YHTEENVETO (SUhteelliset)							
	painotus	TARJOAJA A	TARJOAJA B	TARJOAJA C	TARJOAJA D	TARJOAJA E	TARJOAJA F
PAINOTETUT SUhteelliset LAATUPISTEET		56 %	5,60	5,27	5,27	1,73	4,47
PAINOTETUT SUhteelliset HINTAPISTEET		44 %	0,53	0,56	0,64	4,40	0,82
PAINOTETUT KOKONAISPISTEET YHTEENSÄ		100 %	6,13	5,83	5,91	6,13	5,29
SJOITTUMINEN			2	4	3	6	5

YHTEENVETO (STANDARDOIDUT)							
	painotus	TARJOAJA A	TARJOAJA B	TARJOAJA C	TARJOAJA D	TARJOAJA E	TARJOAJA F
STANDARDOIDUT LAATUPISTEET		50 %	0,45	0,35	0,35	-0,72	0,10
STANDARDOIDUT HINTAPISTEET		50 %	-0,46	-0,37	-0,20	0,92	0,09
STANDARDOIDUT PISTEET YHTEENSÄ		100 %	-0,01	-0,02	0,15	0,20	0,20
SJOITTUMINEN			4	5	3	6	2

YHTEENVETO (STANDARDOIDUT ILMAN KESKIARVOVÄHENNYSTÄ)							
	painotus	TARJOAJA A	TARJOAJA B	TARJOAJA C	TARJOAJA D	TARJOAJA E	TARJOAJA F
STANDARDOIDUT LAATUPISTEET		51 %	1,73	1,63	1,63	0,54	1,38
STANDARDOIDUT HINTAPISTEET		49 %	-1,54	-1,46	-1,28	-0,19	-1,00
STANDARDOIDUT PISTEET YHTEENSÄ		100 %	0,19	0,17	0,35	-0,35	0,38
SJOITTUMINEN			4	5	3	6	1